

skrivelse af sit emne, og ikke generalernes og politikernes formulering af deres intentioner. Så nyttig den end er, er denne begrebsdannelse ikke uden problemer. Clemmesen undlader f.eks. at relatere den til tilsvarende forsøg, f.eks. Troels Finks nok så kendte skelnen mellem eksistens- og neutralitetsforsvaret som koncept. De analytiske kriterier, der ligger til grund for begreberne, er heller ikke lige klare eller operationaliserbare, hvilket bl.a. fører til visse overlappingsproblemer mellem kategorierne brohoved- og eksistensforsvar. Det ville formentlig have været mere hensigtsmæssigt at slå de to sidstnævnte koncepter sammen, fordi kriteriet for at skille dem, mulighed for hjælp udefra (fra allierede og/eller andre landsdele), i sig selv er uklart. Endelig forekommer den teoretiske berettigelse af begreberne mindre, når der tales om koncepterne bag et regionalt end bag et nationalt forsvar, hvorom man normalt anvender den slags begreber.

Bogen er en meget kompetent, men ikke helt let læst gennemarbejdning af et meget komplekst, omfattende og vanskeligt overskueligt stof. Den rummer en lang række interessante problemstillinger og kaster på en lang række punkter et interessant sidelys ind på periodens sikkerhedspolitik. Ikke alle bogens intentioner er forløst eller formidlet, hvilket blot understreger behovet for yderligere, gerne mere afgrænsede studier af sammenhængen mellem politik og planlægning i og omkring dansk forsvar.

Bogen findes ikke i handelen, men kan lånes gennem de større biblioteker.

Nikolaj Petersen

Erik Halvorsen: *Et moderne menneske. Om Arne Sørensen indtil 9. april 1940.* (Samleren, 1982). 176 sider.

Højskolemanden, mag.art. Erik Halvorsen (f. 1915), der var Arne Sørensens værkfælle fra midt i 1930'erne, har sat sig for i et to-bindsværk at riste sin ven en minderune. I det foreliggende første bind gives der ingen oplysning om kildematerialet, men fremstillingen bygger øjensynligt på Arne Sørensens egne publikationer, hans arkiv, samtaler med hans enke og forfatterens hukommelse. Citaterne er mange og lange, og det havde været ønskeligt, om forfatteren i højere grad havde forsøgt sig med analyser. Læseren må for ofte stille sig tilfreds med Arne Sørensens egne forklaringer, hvorved bogen kommer til at virke som et forsvarsskrift. Hermed er ikke sagt, at forfatteren er uredelig. Man får så vist et billede af den søgende, flakkende og utålmodige sjæl, Arne Sørensen var. Til gengæld skæres der efter min mening ikke ind til benet, når det gælder at forklare, hvorledes Arne Sørensen den ene dag kunne være kulturradikal PH-fan, den næste en slags åndelig urfader til Kristeligt Folkeparti. Ej heller gives der tilstrækkelig forklaring på hans holdning til samarbejde med de autoritære højrefløjsgupper og hans deltagelse i det nazistiske »Nordische Gesellschaft«s møde i Lybæk i 1938. Arne Sørensen var ikke nazist, men i utålmodighed over, at han intet følge fik, var han en tid temmelig langt borte fra en almindelig demokratisk linje. Og det var næppe alene senere rektor Paul Holts skyld, hvad forfatteren undskyldende lægger op til. Det var i denne fase Niels Banke, W.F. Hellner og P. Nyboe Andersen vendte sig fra Arne Sørensen og Dansk Samling. Arne Sørensen var en usædvanlig naturbega-

velse, men usikker i sin bedømmelse af mennesker og tilstande. Dette indtryk formidler Erik Halvorsens bog, men utilsigtet. For Arne Sørensen var det et held, at han nåede at vikle sig ud af sit samvær med de antidemokratiske og antiparlamentariske kræfter kort før besættelsen. Så sent som 1. april 1940 skrev han en glimrende artikel om Hitler. Hermed var Arne Sørensen kommet på plads for de næste fem år. Erik Halvorsens bog er altså for meget et venneskift og opfylder ikke de krav, man må stille til en kritisk biografi. Men bogen fremlægger et materiale, der gør det muligt for læseren at drage egne konklusioner, og den bliver hermed et interessant bidrag til 1930'ernes kulturelle og politiske brydninger.

Tage Kaarsted

C. Ricard: *En advokats erindringer*. (Gyldendal, 1981). 148 sider.

Med let hånd har højesteretssagfører C. Ricard berettet om sit liv fra vugge og til otium. Beretningen virker åben og vederhæftig. Således fæstner man sig ved, at ikke kun sejre, men også nederlag og mangeårig relativ lav indkomst omtales. Erindringernes værdi ligger i de udmærkede strejflys, de kaster over væsentlige sider af en københavnsk advokatvirksomhed. Særlig omtale er viet to sager med kraftige politiske under- eller overtoner, nemlig Danish Milk-sagen 1955-56 og Kildeskattehussagen 1968-69. Mens domstolene efter forfatterens opfattelse behandlede disse sager korrekt, efterlader hans redegørelse for de handlinger eller undladelser, især administrationen – men til en vis grad også politikerne – foretog sig, en besk smag i munden. De viser bl.a. den magt, embedsmændene udøver i læ af en ansvarlig minister, at statens repræsentanter kan

være både hårdhændede og udygtige, og at de i al fald ikke altid stiller de samme krav til statens adfærd som til borgernes. Heldigvis giver bogen ikke holdepunkter for at antage, at hele administrationen bør mistænkes. Der er jo netop tale om store enkeltsager, hvis fremdragelse og udgang formentlig har virket præventiv. Men bogens lære er, at sund skepsis over for den herskende klasse lønner sig, og at enhver i offentligheden kendt person går i fare, hvor han går.

Tage Kaarsted

Holger Vivike: *Bagbord om. Erindringer fra et godt liv*. (Forlaget Vindrose, 1982). 158 s.

I den offentlige bevidsthed huskes Holger Vivike som matrosen, der gik fra borde sammen med Aksel Larsen og fra DKP over i SF, som han repræsenterede i folketinget 1960-73. Med Asger Jepsen som »redaktør« – hvad det så indebærer – har han nu udsendt en lille, letlæst erindringsbog. Han snakker løs om sin barndom og ungdom, der var præget af, at han kom fra samfundets fattigste lag. Han blev sømand og giver heraf en ram og levende skildring, der også bidrager til at kaste lys over kommunistiske organisationsmetoder blandt sømænd. Han blev under krigen lønnet partifunktionær og særdeles aktiv leder af modstandsarbejdet bl.a. i det sydlige Jylland. Hans snuhed, praktiske sans og forsigtighed holdt den gående under hele krigen uden arrestation.

Noget af det tyndere i bogen er de politiske udlægninger. De indskrænker sig stort set til velkendte floskler fra DKP's mindre katekismus. Enkelte steder er der slinger i valsen m.h.t. nøjagtigheden, som når det f.eks. hedder, at Busch-Jensen gik som justitsmi-